

C L A U D E LÉVI-STRAUSS

af TEMAREDAKTIONEN

Den 28. november 2008 fylder Claude Lévi-Strauss 100 år. Det markerer Jordens Folk med et temanummer om det 20. århundredes måske mest indflydelsesrige antropolog - ligesom Dansk Ethnografisk Forenings årsmøde i november også er viet til Lévi-Strauss. Med dette nummer ønsker vi ikke blot at fejre en bemærkelsesværdig fødselsdag, men også at diskutere hvordan Lévi-Strauss fortsat kan have betydning i antropologisk arbejde.

Få, om nogen, har været til større inspiration for human- og samfundsvidenskaberne generelt end Lévi-Strauss. Uanset hvordan

man vender og drejer det, er det svært ikke at have respekt for hans gennemført intellektuelle værk. Selv de, der afviser hans værk, for eksempel for at være mere intellektuelt end videnskabeligt, undlader da også sjældent at forholde sig til dets grundpræmisses.

Lévi-Strauss' gennemgående projekt har været at finde frem til det universelle ved menneskets tænkemåde - de grundlæggende egenskaber ved den menneskelige kognition, som bevidner og beskriver essensen af vores fælles intellektuelle natur. Ifølge Lévi-Strauss er alle kulturelle og sym-

bolske fænomener formet af sådanne universelle strukturer. Strukturerne findes både i den menneskelige tænkning og perception af verden omkring os, såvel som ude i denne verden, som den fremstår i for eksempel slægtskab, sprog, myter, og ritualer. Med sit fokus på strukturer og disses transformationer har Lévi-Strauss med stor originalitet tvunget mange af sin samtids forskere til at gentænke kendte fænomener. Især analyserne af slægtskab, myter, klassifikationer og sprog har haft uvurderlig indflydelse på senere debatter og på forståelsen af disse som sociale

og strukturelle fænomener. Et eksempel er hans kritik af det antropologiske syn på 'primitiv tænkning'. Ifølge Lévi-Strauss er menneskers tanker symbolsk struktureret gennem modsætningsforhold. Som Michael Mahrt diskuterer videre i sin artikel i dette nummer, er *Den Vilde Tanke* - titlen på Lévi-Strauss' måske mest berømte bog - ikke de vildes tanke, men den i alle mennesker og samfund iboende vilde tanke, der klassificerer og ordner verden. Klassifikation i modsætningspar er en universel struktur som vi ikke kan tænke os udenom, når vi forsøger at begribe verden. Den tager sig meget forskelligt ud i forskellige samfund, men grundlæggende er strukturering uafvendeligt. "Man klassificerer, som man nu kan, men man klassificerer", skriver Lévi-Strauss. Det er ikke det enkelte menneske der erfarer verden, men nærmere tanken der - så at sige - tænker os.

Dette analytiske udgangspunkt har både åbnet og lukket antropologiske studiefelter. Med et tema som totemisme har Lévi-Strauss lavet en så gennemført analyse, at det - med enkelte undtagelser - ikke har været berørt siden. Lévi-Strauss opløste begrebet totemisme og fastslog at det mere bundede i en videnskabelig eksotificering af de andre end i disse andres virkelighed. Andre temaer, om smag for eksempel, er tænkt videre af senere franske tænkere, som måske er mere i vælten blandt nutidige antropologer. Mange af disse træk-

ker store veksler på inspirationen fra Lévi-Strauss, men er også blevet brugt til at kritisere den klassiske strukturalisme. I Pierre Bourdieus analyse af smag og klasse i *La Distinction* kan man således spore væsentlig inspiration fra hele Lévi-Strauss' forudsætning om den menneskelige tanke som klassificerende og distingverende, men med sin praksis-teori bevægede Bourdieu sig væsentligt udover den intellektualiserende og til tider virkelighedsfjerne strukturalisme mod en forankring af strukturerne i praktisk menneskelig handling. Michel Foucaults værk *Les Mots et les Choses* - en analyse af de specifikke sandhedsbetingelser, eller epistemer, som gennem historien har konstitueret hvad der var sandt og sigeligt - er ligeledes blevet udråbt til at være et strukturalistisk hovedværk, endskønt han om nogen forsøgte at undgå prædikatet strukturalist. Med rette udlagde Foucault et mere nuanceret perspektiv først på forandring og siden på magt, især gennem de seneste dele af sit arbejde. Både Foucault og Bourdieu er derfor blevet brugt til at kritisere Lévi-Strauss for at ignorere såvel magtperspektiver som praksisaspekter af strukturerens rolle i det sociale liv. Et magtperspektiv er mere underforstået, men lige så betydningsfuldt i Louis Dumonts *Homo Hierarchicus*, der, i en analyse af det indiske kastesystem, ser på strukturelle modsætningspar, men tilføjer nye aspekter ved at gøre modsætningsparrene hierarkiske.

De ovenstående er blot nogle af de mange tænkere, der har haft betydning for videreforskningen af Lévi-Strauss' arbejde indenfor forskellige humanistiske og samfundsvidenskabelige fag. Indenfor selve antropologien har fortolkere af Lévi-Strauss bragt hans teoretiske position i yderligere tre retninger. Blandt de såkaldte strukturmarxister blev strukturalismen reduceret til kun at omhandle ideologi eller superstruktur. Indenfor den britiske socialantropologi har især Rodney Needham og Edmund Leach forsøgt at indføre den franske strukturalisme, men de er blevet kritiseret for at dreje denne i en strukturfunktionalistisk retning og mødte aldrig megen velvilje hos mesteren selv. Endeligt er en gruppe af franske antropologer, hvoraf Françoise Héritier sandsynligvis er den mest kendte, fortsat med at benytte strukturalismen som metode snarere end som teoretisk position.

Med dette nummer af *Jordens Folk* har vi ønsket at sætte fokus på nogle af de måder, hvorpå Lévi-Strauss endnu i dag kan være til inspiration uden nødvendigvis at forholde os til de ovennævnte videreforskninger. At dømme efter de bidrag, som nummeret indeholder, er det især indenfor analyser af myter, historie og 'tid', at strukturalisme stadig har tiltrækningskraft og relevans. I sit indlæg fordyber Michael Mahrt sig i forholdet mellem struktur og tid. Med et raffineret afsæt i myteteori og hovedværket *Den Vilde Tanke* afvi-

ser han en vanlig kritik af strukturalismen for ikke at inddrage tiden og dermed være ude af stand til at forklare forandringer over tid. Ifølge Michael Mahrt tilbyder Lévi-Strauss netop en ny og kritisk analyse af, hvordan tid og historie struktureres. Christer Lindberg påpeger i sin artikel, som er baseret på hans kommende bog om Lévi-Strauss, at selvom indianske myter synes mangeartede og forskellige, har de en universel struktur. Mads Daugbjerg viser, hvordan en sådan strukturering også gør sig gældende for fortolkningen af forholdet mellem fortid og nutid blandt gæsterne i købstadmuseet Den Gamle By i Århus, ligesom Thomas Fibiger i sin analyse af Ashura-ritualet på Bahrain diskuterer, hvordan en historisk begivenhed bearbejdes mytologisk i et spil mellem grundlæggende modsætninger. Dermed retter artiklerne blikket mod strukturalismens tvetydige forhold til historie og historietænkning. Nummerets to sidste artikler folder et tidsligt perspektiv ud i forhold til Lévi-Strauss' eget virke og betydning ved på én gang at bringe os tilbage til Lévi-Strauss tidlige arbejde og ved at opdatere dets både praktiske og analytiske betydning. Hein van der Voort tager os i sit bidrag med til Lévi-Strauss' tidlige feltstudier i Brasilien og peger på, hvordan Lévi-Strauss' arbejde med indsamlingen af sprog endte med at være medvirkende til at bevare en gruppe indfødte folks råderet over deres land. Endelig frem-

lægger Mads Densø og Mads Holst nyere arkæologiske analyser af huses udformning og slægtskab i Skandinavien i yngre jernalder, med udgangspunkt i Lévi-Strauss' slægtskabsteorier og især begrebet *société à maison* (husforbund). Her viser de, at sådanne analyser kan være med til at konkretisere og videreudvikle Lévi-Strauss' begreber og deres forskningsmæssige betydning.

Der er altså både fortid, nutid og fremtid i Lévi-Strauss. Jordens Folk ønsker Claude Lévi-Strauss hjerteligt tillykke med fødselsdagen - og god fest også til læseren, som vi håber i dette nummer kan finde anledning til nye overvejelser af en måske aldersstegen, men stadig levende og tankevækkende antropologi.

God læselyst!

Claude Lévi-Strauss